

Telewizyjna prognoza pogody – analiza gatunku z perspektywy diachronicznej

AGNIESZKA MAC*

CITATION: Mac A., 2023, Telewizyjna prognoza pogody – analiza gatunku z perspektywy diachronicznej, *Stylistyka* XXXII: 103–128, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka32.2023.7>

1. Wprowadzenie

Gatunki tekstów regulują praktykę komunikacyjną każdej społeczności. Znajdują zastosowanie w niemal wszystkich codziennych działaniach i zachowaniach komunikacyjnych. Należą do nich teksty o określonych funkcjach komunikacyjnych, służące realizacji konkretnych celów, jak np. przepis kulinarny, prognoza pogody, życiorys, komentarz czy wpis na blogu. Ich aktualna forma jest rezultatem temporalnie osadzonych metamorfoz wynikających z zachodzących przemian cywilizacyjnych i technologicznych, dotyczących m.in. możliwości i form komunikacji. Społecznie i historycznie zmienny charakter gatunków tekstów związany jest także z kulturą danej społeczności.

Niniejszy artykuł poświęcony jest diachronicznemu spojrzeniu na jeden z medialnych gatunków tekstów, jakim jest prognoza pogody. Na przykładzie audycji telewizyjnej emitowanej w programie pierwszym TVP po głównym

* <https://orcid.org/0000-0002-2670-6656>, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, Polska, agmac@ur.edu.pl

wydaniu *Wiadomości* opisano zmiany, jakie zaszły w prognozie pogody w ciągu ostatnich trzydziestu lat, i przedstawiono etapy jej przeobrażeń od wzorców obowiązujących na początku lat 90. XX wieku do obecnych form wyrazu. Punktem wyjścia do rozważań jest prognoza pogody zaliczana gatunkowo do tekstów informacyjnych. Jej wersja telewizyjna to sformalizowana audycja z własnym scenariuszem, w której dziennikarz znajduje jednak miejsce na pewną swobodę w realizacji, przejawiającą się w różnorodnych technikach aranżacji tekstu, odpowiadających aktualnym trendom wzbogacania i urozmaicenia przekazu. Stacje telewizyjne – tak jak inne media – ulegają procesom tabloidyżacji i infotainmentu, co skutkuje m.in. prezentacją poważnych informacji w sposób atrakcyjny dla odbiorcy (por. Kaszewski 2018; Mac 2017; Seklecka 2017; Worsowicz 2019). Artykuł ukazuje ścieranie się dwóch tendencji – konwencjonalizującej i innowacyjnej – w ewolucji gatunku na przestrzeni lat. Analizowana audycja jest z jednej strony wyrazem ukształtowanych rytuałów, z drugiej – cały czas podlega procesom kształtującym w zakresie celowego użycia języka i innych elementów tekstu stanowiących o jej formie (por. Wojtak 2019: 166).

Zmiany zachodzące w gatunku *telewizyjna prognoza pogody* na przestrzeni lat nie były dotąd przedmiotem rozważań i opracowań językoznawczych. Niniejszy artykuł stanowi tym samym przyczynek do badań nad tekstami usytuowanymi w określonym horyzoncie czasowym w celu odtworzenia historycznego stanu gatunku na poszczególnych etapach jego ewoluowania (por. Wojtak 2019: 161–174).

2. Istota gatunku

Telewizyjna prognoza pogody jest audycją informacyjną, której celem jest przedstawienie czasowych i przestrzennych zmian stanu atmosfery według takich parametrów jak: ciśnienie, temperatura, prędkość i kierunek wiatru, rodzaj i ilość opadów, wielkość zachmurzenia czy zamglenia. Prezentrzy¹, ubrani zazwyczaj w elegancki, dość formalny strój, są usytuowani w konkretnym studiu telewizyjnym frontem do widza, z którym nawiązują kontakt wzrokowy i do którego zwracają się bezpośrednio. Przekazywanym

¹ W niniejszym artykule stosuję formy męskie rzeczowników osobowych, chyba że odnoszą się one do konkretnych analizowanych przykładów.

przez nich informacjom ustnym towarzyszą elementy wizualne. Ostateczny efekt na wizji jest wynikiem wspólnej pracy synoptyka, grafika i prezentera pogody. Justyna Janus-Konarska (2010: 164) definiuje telewizyjną prognozę pogody w sposób następujący:

Gatunek ten zaliczyć należy do magazynu, w którym stałe są: początek i koniec programu, zwane czołówką i tyłówką, bogata infografika: zdjęcia satelitarne, mapy i informacja graficzna oraz sposób kadrowania studia z prezydentem wygłaszającym komentarz. Dawniej serwis pogodowy jako podgatunek stanowił dodatek do serwisów ogólnoinformacyjnych [...]. Dziś rozbudowany o kolejne moduły, na przykład informacje dla kierowców czy alergików, usamodzielnia się, tworząc odrębną makrostrukturę o funkcji publicystycznej.

Heinz-Helmut Lüger (1995: 123) zauważa, że prognoza pogody różni się jednak od innych typów tekstów informacyjnych już przez odniesienie do czasu. To, co jest przekazywane, jest czymś, czego ważność leży w sferze przyszłości, a zatem odnosi się do następnego dnia lub dni. Bernd Spillner (1983: 113–114) zwraca uwagę na spójną strukturę prognozy, tzn. jej podział na poszczególne sekwencje. Dotyczy to również konwencji wyraźnego oddzielenia opisu panującej sytuacji pogodowej od przewidywanej prognozy na kolejne dni. Spillner podkreśla ponadto, że w komunikacie meteorologicznym stosuje się terminologię z charakterystycznymi elementami języka naukowego, danymi klimatologicznymi, mapami meteorologicznymi z symbolami i materiałem liczbowym².

Prognoza pogody jest stosunkowo krótkim przekazem medialnym. Audycje w TVP 1 o godzinie 20.05, które są przedmiotem analizy w niniejszym artykule, trwają od 2 do 4 minut. Ich struktura podporządkowana jest określonej regule gatunkowej. W całym przekazie prognozy pogody można zauważyć mocno skonwencjonalizowaną kompozycję prezentowanych treści, uporządkowane następstwo części po sobie, wyróżniające się przede wszystkim logicznym kontinuum. Prezenter łączy poszczególne elementy audycji w jednolitą całość narracyjną, co jest głównym czynnikiem koherencji tekstu. Podział przestrzeni tekstowej prognozy pogody, jego ramy delimitacyjne, wyznaczają następujące składowe:

– wstęp/czołówka – sekwencja z tytułem audycji i animacjami komputerowymi przy akompaniamencie muzyki;

² Na temat historii gatunku prognozy pogody zob. Krycki 2018.

- powitanie widzów, wzbogacone niekiedy m.in. o komentarze prezentera;
- tematy cząstkowe, związane z prezentacją sytuacji pogodowej;
- pożegnanie widzów, uzupełnione często podsumowaniami i/lub komentarzami w postaci przysłów, apeli, życzeń;
- zakończenie/tyłówka – sekwencja z tytułem audycji, dodatkowymi informacjami przy akompaniamencie muzyki.

Telewizyjna prognoza pogody jest przekazem, który zakłada istnienie jednego nadawcy aktywnego komunikacyjnie oraz wielu odbiorców, do których komunikat dociera synchronicznie z jego emisją. Nadawcą jest prezenter, kreowany na autorytet, a równocześnie na znajomego czy wręcz przyjaciela, z którym odbiorca spędza czas każdego dnia. Ważne dla widza są: aparycja, ubiór, mowa ciała oraz lub przede wszystkim wiedza prezentera, którą się dzieli. „Najistotniejsze jest współcześnie jednak to, czy prowadzący stanowi osobowość telewizyjną [...], gdyż jego postać kształtuje styl programu” (Kaszewski 2018: 390). To on – określonym zachowaniem w studiu, m.in. sposobem wypowiedzi, intonacją, mimiką czy gestykulacją – nadaje audycji wyrazisty i niepowtarzalny charakter. Nieprzypadkowo w Ameryce nazywa się prezenterów *anchorami* (ang. *anchor* to *kotwica*), gdyż to oni są twarzami programu i wizytówkami audycji (por. Kaszewski 2018: 390; Seklecka 2017: 145–147).

3. Stan badań

Gatunek tekstu, który znajduje się w centrum zainteresowania niniejszego artykułu, nie był w przeszłości częstym przedmiotem badań językoznawczych. Istniejące publikacje dotyczą najczęściej opisu gatunku w prasie. Jego realizacje radiowa i telewizyjna są w badaniach rzadko uwzględniane. Wyjątek stanowią również analizy, których celem było porównanie gatunku w różnych mediach.

Do ważniejszych opracowań w Polsce podejmujących temat prognozy pogody w ujęciu językoznawczym należą artykuły Janus-Konarskiej (2010) i Kingi Banderowicz (2013). Pierwsza z wymienionych autorek charakteryzuje najważniejsze elementy telewizyjnej prognozy pogody: gatunek tekstu, jego język (elementy werbalne i parawerbalne), przekaz wizualny, rolę prezentera. Na koniec swoich rozważań stwierdza, że prognoza pogody oddala się

od gatunku informacyjnego i zmierza w stronę rozrywki oraz coraz bardziej popularnego infotainmentu. Banderowicz również podjęła próbę rekonstrukcji wzorca gatunkowego prognoz pogodowych, tym razem jednak obejmując szerszy kontekst i odnosząc się – mimo że bardzo ogólnie – do gatunku w różnych mediach (telewizji, radiu, prasie czy Internecie). W pozostałych pracach polonistycznych prognoza pogody omawiana jest przy okazji rozważania innej problematyki, jak np. w opracowaniach Eweliny Tyc (2016, 2018) poświęconych analizie programu śniadaniowego *Kawa czy herbata?*

Warto w tym miejscu wspomnieć, że w Niemczech prognoza pogody częściej była przedmiotem badań językoznawczych. Dla porównania wymienionych zostanie kilka ważniejszych niemieckojęzycznych opracowań dotyczących tego tematu. Ich autorzy podejmują następujące zagadnienia:

– Rainer Rath (1968) i Bernd Spillner (1983) koncentrują się w swoich artykułach na składni w prognozie pogody, przy czym drugie opracowanie ma charakter kontrastywny i dotyczy porównania niemieckich i francuskich prognoz pogody z gazet codziennych.

– Kontrastowaniem niemieckiej i francuskiej prognozy pogody zajmowała się również grupa badawcza kierowana przez Wolfganga Settekorna (1999). Wydana przez nią antologia zawiera artykuły głównie na temat historii i rozwoju prognozy pogody w środkach masowego przekazu – w telewizji i we francuskim dzienniku „Le Monde”.

– Inne badania o charakterze porównawczym dotyczą języków niemieckiego i rosyjskiego oraz niemieckiego, angielskiego i fińskiego. Ich autorka – Dietlind Hoch (1988: 280–282) – koncentruje się bardziej na opisie jej zdaniem uniwersalnego dla języków (kultur) gatunku tekstu, jakim jest prognoza pogody, i wyróżnia na podstawie zebranego korpusu jej trzy warianty: szczegółową prognozę pogody, biuletyn meteorologiczny oraz prognozy krótkie.

– Porównaniem prognozy pogody w telewizji niemieckiej i polskiej zajmowała się natomiast Agnieszka Mac (2015). Jej artykuł prezentuje podobieństwa i różnice w sposobie informowania o pogodzie w audycjach telewizyjnych.

– W badaniach Barbary Sandig (1970: 179–180), dotyczących koncepcji stylów funkcjonalnych, prognoza służy za podstawę empiryczną do oceny teorii stylów funkcjonalnych oraz ich klasyfikacji. Prognozę pogody autorka zestawia z przepisami kulinarnymi, aby pokazać, jak mocno teksty użytkowe różnią się doborem środków leksykalnych i składni.

– Charakterystyki prognozy jako tekstu dziennikarskiego dokonują natomiast Lüger (1995: 123), opisując gatunki prasowe, oraz Karl-Ernst Sommerfeldt (1998, 2005), zajmując się gatunkami tekstów z prasy regionalnej.

– Piotr Krycki gatunkowi prognozy pogody poświęca kilka swoich publikacji (2001, 2006, 2008), w których bada głównie teksty prasowe, koncentrując się na ich różnych aspektach. W opublikowanej monografii (2018) podejmuje temat prognozy pogody klasyfikowanej jako gatunek tekstu z obszaru komunikacji naukowej (podobszar meteorologia), równocześnie zakotwiczony w obszarze komunikacji mediów masowych.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza telewizyjnej prognozy pogody w ujęciu diachronicznym. Z przedstawionego stanu badań nad gatunkiem wynika, iż tego typu zagadnienie w literaturze nie było dotychczas omawiane.

4. Materiały, metody, cele badawcze

Gatunki w mediach przyjmują postać tekstów multimodalnych, w których tworzenie znaczenia opiera się na więcej niż jednym systemie znaków³. W przypadku tekstów telewizyjnych są to komunikaty audiowizualne, które mogą obejmować wszystkie kody semiotyczne, czyli język, obraz, muzykę i odgłosy. Analiza przekazu telewizyjnego musi zatem uwzględniać wszystkie semiotyczne systemy znaków oraz istniejące pomiędzy nimi relacje intra- i intermodalne współtworzące jego całościowe znaczenie. Tylko takie ujęcie może ukazać, jak współtworzą one globalny sens komunikatu i współuczestniczą w pełnieniu funkcji właściwych temu komunikatowi. Jak podkreśla Jolanta Maćkiewicz (2017: 35): „[...] komunikat multimodalny jest jak partytura orkiestrowa, gdzie poszczególne partie instrumentalne współgrają ze sobą, tworząc całość, która nie jest tylko i po prostu sumą części. Zjawisko to, niezwykle istotne zarówno w aspekcie nadawczym, jak i odbiorczym, jest określane jako «nadsumatywność» przekazu”. Podobnego zdania jest Ewa Wolańska

³ W wielu rozprawach dyskutuje się pojęcie multimodalności oraz kluczowej dla niej kategorii – semiotycznego sposobu przekazu informacji, czyli modusu/modalności (znaków) / (semiotycznego) systemu znaków / kodu semiotycznego. Autorzy opracowań przedstawiają argumenty za użyciem konkretnego pojęcia, ale wyrażają również swoje wątpliwości co do jego stosowania (por. Loewe 2018; Mac 2017; Maćkiewicz 2017; Stöckl 2016; Wildfeuer, Bateman, Hiippala 2020). Rozważania zawarte w niniejszym artykule opierają się głównie na terminologii zaproponowanej i używanej przez Hartmuta Stöckla w jego pracach naukowych, a wymienione pojęcia używane są synonimicznie.

(2007: 313), która w odniesieniu do „mniej skomplikowanych semiotycznie” tekstów prasowych twierdzi, że: „Łączenie kodów w przekazie prasowym stanowi zabieg twórczy, tworzący nowe znaczenia (sensy), których nie ma żaden z kodów cząstkowych i które nie są prostą sumą tychże znaczeń, tylko nową treścią pojęciową wyższego rzędu” (por. Bucher 2011; Mac 2017).

Również analiza telewizyjnej prognozy pogody musi uwzględniać wszystkie wykorzystywane w danym procesie nadawczym centralne modalności i ich submodalności (zob. Mac 2017: 112–113; 2022; Opiłowski 2015: 62; Stöckl 2004: 17–18) z uwzględnieniem powiązań między nimi, co stanowi podstawę do generowania znaczenia tekstu. Jego formowanie odbywa się na różnych poziomach, począwszy od takich elementów językowych, jak leksyka, składnia, poprzez rytm, intonację wypowiedzi, aż po inscenizację obrazów, ewentualny wybór muzyki i odgłosów. Główne elementy tekstu multimodalnego tworzące przekaz audiowizualny prognozy pogody to:

- język mówiony: prezeniter;
- obraz: statyczny i dynamiczny (realizowany w postaci aranżacji studia; prezentowanych map pogodowych: ilustracji i słowa pisanego; zachowania prezentera na wizji).

Mniejszą rolę w prognozie pogody odgrywają:

- muzyka (głównie czołówka, tyłówka);
- odgłosy (występujące w dodatkowych materiałach emitowanych w prognozie pogody).

Z powyższych założeń wynika przyjęte w niniejszym artykule podejście metodologiczne. Punktem wyjścia analizy telewizyjnej prognozy pogody jest audiowizualna forma gatunku i pełnione przez niego funkcje komunikacyjne. Badanie przeprowadzono z wykorzystaniem metody multimodalnej analizy tekstów medialnych. Materiał do analizy zgromadzono przy zastosowaniu mikroprotokołu umożliwiającego zebranie danych interpretacyjnych (zob. tab. 1).

Wyniki analizy zilustrowano przykładami z telewizyjnej prognozy pogody, które pochodzą z ostatnich 30 lat. Aby ukazać zachodzące zmiany w gatunku, do analizy wybrano audycje wyemitowane w TVP 1 w latach: 1993–1994, 1997, 2006–2007, 2013–2015, 2020–2021. Śledzenie ścieżki ewolucji rozpoczęto od prognoz z początku lat 90. XX wieku, a zatem krótko po okresie przemian, jakie nastąpiły w Polsce w 1989 roku i związane były z transformacją systemową, a zakończono na aktualnych tendencjach aranżacji telewizyjnej prognozy pogody.

Tabela 1. Poddane analizie elementy tekstu audiowizualnego na przykładzie prognozy pogody

Czas	Dźwięk	Obraz
	język mówiony: – elementy werbalne (gatunek tekstu, funkcja tekstu, środki językowe itp.) – elementy parawerbalne (intonacja, akcentowanie, rytm i tempo mówienia, pauzy itp.)	muzyka, odgłosy (intensywność, głośność, melodia, rytm itp.)
		obraz statyczny: – kolor, oświetlenie, kompozycja, rodzaj planu filmowego, perspektywa itp. obraz dynamiczny: – jw. + ruch kamery, ruch postaci, czas trwania ujęcia, efekty wizualne (animacje komputerowe) itp. – kinezytyka (prezenter: mimika, kierunek spojrzeń, gesty, postawa i ruchy ciała)

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przeprowadzonej analizy podjęto próbę udzielenia odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- W jakim stopniu zmiany zachodzące w gatunku ujawniają się na poziomie strukturalnym (architektoniki tekstu) i treściowym?
- Jakie zmiany można zaobserwować w obszarze środków stylistycznych, które służą do realizacji działań językowych?
- Jak możliwości aranżowania telewizyjnych tekstów audiowizualnych wpływają na zmiany analizowanego gatunku tekstu?
- Czy zmiany wynikają przede wszystkim z innowacji technologicznych, czy też w większym stopniu odpowiadają za nie potrzeby komunikacyjne odbiorców?

5. Rezultaty

Wyniki analizy zaprezentowano i omówiono na wybranych przykładach w poszczególnych segmentach telewizyjnej prognozy pogody.

5.1. Wstęp/czołówka

Czołówka we wszystkich badanych prognozach pogody jest połączeniem sekwencji filmowej i muzyki. Dżingiel jako charakterystyczny motyw dźwiękowy towarzyszący czołówce zapewnia przede wszystkim rozpoznawalność

i sygnalizuje odbiorcom rozpoczęcie audycji. Pojawiające się w tym czasie na ekranie elementy wizualne w postaci symboli lub piktogramów związanych z pogodą uzupełniają funkcję identyfikacyjną. Tytuł programu wyświetlany jest dopiero w końcowej fazie sekwencji (*pogoda* lub *prognoza pogody* w 1997 roku). Tytuł jednoznacznie wskazuje na rozpoczęcie audycji oraz komunikuje jej charakter i cel. Różnice występujące w czołówce badanych prognoz na przestrzeni lat dotyczą jej aranżacji na płaszczyźnie muzyki i obrazu oraz wynikają z możliwości technicznych w każdym z analizowanych okresów (zob. tab. 2).

Tabela 2. Wizualizacja czołówek badanych audycji

Czołówka	1993	2006	2013	2020
				
	1997			
				

Źródło: opracowanie własne⁴.

5.2. Powitanie

Powitanie widzów odbywa się przed pierwszą mapą meteorologiczną. Wyjątkiem są najnowsze prognozy pogody (z lat 2020–2021), w których prowadzący wita się z publicznością, wchodząc do studia. Tego typu aranżacja początku audycji sprawia wrażenie, jakby prezenter wkraczał na scenę (lub odwiedzał dom telewidzów) i prowadził relację w trakcie wykonywania tej czynności. Wychodzi z prawej strony studia i zatrzymuje się na jego środku. Prognoza rozpoczyna się w warstwie werbalnej przeważnie od informacji nawiązującej do obecnej sytuacji pogodowej (komunikat ten przekazywany jest już podczas zbliżania się prezentera do środka studia), dopiero po tym

⁴ Źródła przykładów podano na końcu artykułu.

wstępie następuje zwykle powitanie. Niekiedy prowadzący rozpoczyna jednak audycję od przedstawienia się. W sekwencji powitania widzów presenterowi towarzyszy ponadto w tle muzyka z czołówki, która dodatkowo wpływa na stan emocjonalny odbiorcy, nastraja go pozytywnie, wzbudza zainteresowanie i zachęca do dalszego śledzenia audycji.

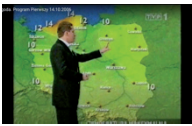

W pierwszych dwóch okresach poddanych analizie (1993–1997, 2006–2007) presenterzy byli ubrani formalnie (mężczyźni w garnitury, kobiety w garsonki lub inne tego typu stroje), w pozostałych (od drugiej dekady XXI wieku) – zachowana elegancja przybiera formę mniej formalną, dają się zauważyć ubrania o wyrazistych kolorach (często kontrastujących z mapami pogodowymi), różnym kroju, długości, fasonie, pojawia się styl elegancki, sportowy, wieczorowy (np. z okazji przypadających świąt).

W latach 90. XX wieku presenter jest widoczny na planie bliskim (półzbliżenie). To ujęcie pozostawia mniej miejsca na jego zróżnicowane zachowanie i ogranicza jego rolę do relacjonowania informacji na podstawie map pogodowych, które zajmują całe tło w studiu. W kolejnych badanych okresach prowadzący pojawia się na planie amerykańskim (2006), następnie prawie pełnym – nie widać właściwie tylko jego stóp (2013) i pełnym na zmianę z ogólnym – powitanie, pożegnanie (2020–2021). Na tej podstawie można zauważyć zmiany w roli prezentera oraz aranżacji całej audycji. Ważniejsze stają się scenografia w studiu, oprawa wizualna oraz wygląd i zachowanie prowadzącego. W latach 2020–2021 wystrój studia jest wręcz dostosowany do pory roku lub zmieniającej się pogody. Na dominującym niebieskim tle po obu stronach i z tyłu ekranu znajdują się elementy roślinne nawiązujące do aktualnych warunków atmosferycznych (drzewa, krzewy, kwiaty). Ich kolory są intensywne, one same często są w ruchu, jak np. spadające jesienią z drzew kolorowe liście. Kiedy presenter wchodzi do studia, zainscenizowany obraz jest przybliżany aż do momentu, gdy staje się widoczny na planie pełnym, tło porusza się równocześnie z lewej strony ekranu na prawą i odwrotnie (zob. tab. 3).

W badanych audycjach z lat 90. XX wieku powitanie ma formę oficjalną i jest krótkie, nazwisko prezentera jest wyświetlane na dole ekranu (zob. przykłady 1–3).

- (1) 25.08.1993: Dobry wieczór Państwu! [Na dole ekranu: Elżbieta Sommer]
- (2) 19.03.1994: Dobry wieczór Państwu! [Na dole ekranu: Elżbieta Sommer]
- (3) 07.03.1997: Dobry wieczór! [Na dole ekranu: Lucyna Grobicka]

Tabela 3. Wizualizacja powitania w prognozie pogody

Powitanie	1993	2006	2013	2020
				
	1997			
				

Źródło: opracowanie własne.

W pozostałych analizowanych okresach formuła powitania obejmuje przedstawienie się prezentera oraz zazwyczaj krótkie zaproszenie do obejrzenia audycji. Często ten segment rozbudowany jest także o inne elementy. Powitanie najczęściej poprzedza opis sytuacji pogodowej w Polsce w bieżącym lub kolejnym dniu bądź uzupełniają je inne dodatkowe informacje, komentarze, rymowanki, przysłowia, cytaty (druk pochyły w przykładach 4–10). W warstwie werbalnej prognozy pogody pojawiają się elementy nacechowane emocjonalnie, w tym m.in. używanie frazeologizmów (zob. przykłady 4, 10), personifikacji (zob. przykład 8), nagromadzenie epitetów (zob. przykład 5) czy też wykładniki impresywności, jak udzielanie porad, wyrażanie próśb, życzeń, ostrzeżeń (zob. pogrubiona czcionka w przykładach 6, 9). Najdłuższe powitania występowały w latach 2006–2007 i 2013, niewiele krótsze są te z lat 2020–2021, niemniej jednak we wszystkich analizowanych okresach zdarzały się również krótkie wersje tego segmentu, jak te z lat 90. XX wieku.

Jak wspomniano powyżej, osobowość prezentera w dużym stopniu kształtuje styl całego programu. Swoim sposobem mówienia, tonem czy mimiką i zachowaniem nadaje on zarówno powitanium, jak i pozostałym częściom programu wyjątkowy charakter⁵. Zaznaczone fragmenty za pomocą podkreśleń

⁵ Warto tutaj podkreślić, że konkretni prezenterzy (m.in. Aleksandra Kostka, Tomasz Zubilewicz, Jarosław Kret, Omenaa Mensah) kreują w dużym stopniu oblicze gatunku w audycjach telewizyjnych emitowanych w poszczególnych stacjach, np. TVP czy TVN. Ich sposób prowadzenia prognozy wpływa na ostateczną formę realizacji gatunku (zob. Janus-Konarska 2010: 171; Seklecka 2017: 145–158).

i kapitalików w poniższych przykładach ukazują, jak elementy parawerbalne wpływają na realizację przekazu prognozy i nadają mu emocjonalne zabarwienie (podkreślenie wskazuje na zróżnicowany ton wypowiedzi, zróżnicowaną głośność; kapitaliki oznaczają wolniejsze tempo wypowiedzi niektórych słów, akcent iloczynowy; zob. przykłady 5, 9).

(4) 14.10.2006: *Słońce **zrobiło nam dziś psikusa** i chwilami pokazywało się nam tylko na Wybrzeżu i na Podhalu.* Waldemar Dolecki, witam w prognozie pogody. [...]

(5) 08.08.2013: *Noc ma być ciepła i burzowa, a jutro upał tylko na Podkarpaciu. Burzowo w centrum i na wschodzie, a już po burzach na zachodzie Polski po **bardzo gorącym dniu, najgorętszym chyba w roku.*** DOBRY WIECZÓR, Jarosław Kret i prognoza pogody.

(6) 04.04.2013: *Spieszę donieść, że od poniedziałku już w całej Polsce będzie słonecznie i z każdym dniem coraz cieplej. Dotrze do nas spóźniona wiosna. Mam nadzieję, że po tej informacji łatwiej będzie Państwu zaakceptować zimową pogodę do niedzieli.* Dobry wieczór Państwu, Marzena Słupkowska.

(7) 11.10.2013: *W nocy chmury, deszcz i gęste mgły też.* Dobry wieczór, Jarosław Kret i prognoza pogody.

(8) 01.10.2020: Marzena Kawa, dobry wieczór! *Październik powitał nas deszczem, ale zaczęło napływać cieplejsze powietrze. Pierwszy weekend tego miesiąca będzie bardzo ciepły z temperaturą do 26 stopni.*

(9) 23.01.2021: Marzena Kawa, dobry wieczór. *Jutro popada albo śnieg, albo deszcz ze śniegiem. **Warunki na drogach będą trudne i odczujemy chłód.***

(10) 12.03.2021: Monika Andrzejczak, dobry wieczór. *W ten weekend **pogoda wystawi nas na próbę.***

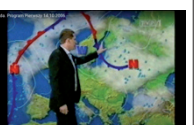

5.3. Tematy cząstkowe, związane z prezentacją sytuacji pogodowej

5.3.1. Aktualna sytuacja pogodowa

Opis aktualnej sytuacji pogodowej rozpoczyna objaśnienie zdjęć satelitarnych. Mapa Europy z zaznaczonymi na niej statycznymi lub zmieniającymi swe położenie symbolami meteorologicznymi otwiera kontekst sytuacyjny, ważny dla interpretacji warunków atmosferycznych, które mają wpływ na pogodę w Polsce. Z wyjątkiem aktualnej prognozy mapa zajmuje całe tło. Obecnie mapy wyświetlane są na wirtualnym ekranie w tle studia z prezenterami na planie pełnym (widocznymi w całości). Największą dynamikę w za-

chowaniu prowadzącego można było zaobserwować w latach 2006–2007 i 2013–2015 (prezenter przemieszczał się z lewej strony ekranu na prawą lub w przeciwnym kierunku, pochylał się, mocno gestykulował, mimiką wyrażał emocje, przeżycia, również w ten sposób komentując opisywaną pogodę), najmniejszą – w pierwszym badanym okresie. Obecnie prowadzący porusza się po studiu mniej intensywnie, a zmiany w postawie ciała ograniczają się głównie do kierowania wzroku do kamery lub na mapę i wskazywania zjawisk pogodowych bądź umiarkowanej gestykulacji. Ponadto tło w studiu nie ma charakteru statycznego, ulega delikatnemu zbliżeniu oraz przemieszczaniu się. W ruch wprawiane są często elementy inscenizacji studia (np. opadające liście z drzew lub padający śnieg). Mamy więc do czynienia z nieustanną dynamiką obrazu na wielu jego płaszczyznach, czemu można przypisać funkcje ekspresywną (elementy gestyczne nadają tekstowi zabarwienie emocjonalne) i fatyczną (zwrócenie uwagi widza i podtrzymywanie jej podczas całej audycji).

Tabela 4. Wizualizacja prezentacji aktualnej sytuacji pogodowej w prognozie

Tematy częstokrotowe – aktualna sytuacja pogodowa	1993	2006	2013	2020
				
				
				

Źródło: opracowanie własne.

Analizowane opisy sytuacji pogodowej różnią się długością i treścią. Najdłuższe i najdokładniejsze są te z lat 1993–1997 i 2006–2007, prawie wyłącznie na funkcji informacyjnej koncentrują się audycje emitowane w okresie 1993–1997. Prognozę pogody z ostatnich dwóch dekad cechuje w warstwie

werbalnej języka użycie elementów spełniających również funkcje ekspresywną i impresywną. Niemniej jednak zarówno ta część, jak i następujące po niej opisy pogody na kolejne dni wykazują cechy silnie skonwencjonalizowanego gatunku tekstu i raczej niewielki zakres zróżnicowania pod względem stylistyki w sferze zarówno języka, jak i obrazu. Charakteryzuje je duża wartość informacyjna oraz używanie terminologii meteorologicznej, map z symbolami pogody i materiału liczbowego. Występujące fachowe określenia są jednak powszechnie zrozumiałe dla widza, jak np.: *układ wyżowy, niż, front, masa powietrza*. Ponadto w tekstach pojawia się wiele wyrażen deiktycznych ułatwiających określenie czasu (np.: *teraz, aktualnie, obecnie, dzisiaj, jutro rano, przed południem, po południu*) i przestrzeni (np.: *tutaj, w Rzeszowie, w tym miejscu*), tworząc strukturę, w której widz odnajduje interesującą go lokalizację. Oprócz tego w swoich wypowiedziach prowadzący używa zaimka osobowego *my* oraz dzierżawczego *nasz*, który umiejscawia audytorium w obrębie wyobrażonej wspólnoty (zob. druk pochyły w przykładach 11–14).

W warstwie werbalnej zauważyć można jednak od czasu do czasu elementy łamiące te standardy. Szczególnie takie zdarzenia, jak gwałtowna, niespodziewana zmiana pogody, której konsekwencją są zazwyczaj niesprzyjające warunki meteorologiczne, bądź długo wyczekiwana pozytywna przemiana, zaopatrzone są odpowiednim komentarzem prowadzącego, zawierającym treści charakterystyczne dla funkcji ekspresywnej języka, rzadziej impresywnej (m.in. epitety, metafory, partykuły, inne wyrazy/wyrażenia nacechowane emocjonalnie oraz zawierające wykładniki impresywności) (zob. pogrubiona czcionka w przykładach 11–14). Por.:

(11) 25.08.1993: *Nad Europą Północną i Wschodnią pochmurne, deszczowe i zimne niże. Małe, ale ciepłe niże* miejscami nad Południową. Zachodnią część kontynentu obejmuje pogodniejszy wyż z centrum w rejonie Irlandii. Sięgał on swoim wpływem zaledwie nad województwa południowo-zachodnie i niektóre środkowe. Pozostała część Polski była pod wpływem niżu północnorosyjskiego. **Było zimno**, od 11 do 18 stopni. *Na północy, a przede wszystkim na południowym wschodzie* padały przelotne deszcze. **Jutro pogoda trochę się poprawi**. Niż rosyjski odsunie się na wschód, a większą część naszego kraju obejmie wyż zachodni. Ale nadal będzie napływać chłodne powietrze z północnego zachodu. Ciśnienie nieznacznie wzrośnie.

(12) 17.09.2007: **Ano zbierają się znów nad nami ciemne chmury. Jeszcze dziś mieliśmy piękny dzień** dzięki wyżowi, czyli tej bezchmurnej strefie. *Ale jak widać, powoli, powoli* odsuwa się ona na wschód, a *do nas* prosto z zachodu **plynie już kolejna lawica chmur, ta oto**. I *te chmury niesie ten, no właśnie, ten oto front* chłodny. Razem z tym niżem przesuwa się powoli na wschód i *jutro rozłoży się o tak w ten sposób nad*

Polską, ale będzie on rozłożony tak, że na wschodzie będzie w miarę pogodnie, choć tutaj na Mazurach i Mazowszu może już pada. I tutaj nad wschodnią Polskę z południa będzie płynąć jeszcze ciepłe powietrze. A tutaj już za tym frontem w zachodniej Polsce będzie padać deszcz i na dodatek będzie sypać z północy arktyczne powietrze. Da ono już nam się we znaki w nocy z wtorku na środę.

(13) 08.06.2015: *Nad Wielką Brytanią stoi sobie wyż i tam świeci słońce, a nad Hiszpanią ciągną się chmury, nad północną Hiszpanią. Ale i nad południową Francją, nad Szwajcarią, nad południowymi Niemcami, wszędzie tam burze i ulewy. I ten deszcz otrze się jutro też o nasze zachodnie województwa. Na północy będzie ładnie jak w Anglii, tyle że rześkie powietrze będzie do nas płynąć o tak, w ten sposób. A ciepło dociera jedynie do nas tutaj na Podkarpaciu i docierają tutaj chmury. Stąd będzie tu burzowo.*

(14) 02.09.2020: *Jutro stopniowa poprawa pogody dzięki wyżowi znad Południowej Europy, ale podkreślam słowo „stopniowa”, bo nie wszędzie będzie słonecznie i pogodnie. Nad Pomorzem, Wybrzeżem, Ziemią Lubuską i Kujawami nadal zalegać będą deszczowe chmury, mimo iż ten niż odsuwa się na północ. No i wciąż do Polski płyną dwie różne masy powietrza, ale my będziemy odczuwać bardziej tę cieplejszą.*

5.3.2. Prognoza

W warstwie wizualnej prognoza na najbliższe dni przedstawiana jest na kolejnych mapach: na noc, najbliższy poranek i najbliższe popołudnie oraz najbliższe dni. W pierwszym analizowanym okresie (1993–1997) występują małe różnice w porównaniu z tym schematem. Pojawia się mapa z pogodą na noc (symbole pogody i temperatura), kolejny dzień (dwie oddzielne mapy z symbolami pogody i wartościami temperatury). Ponadto wyświetlana jest mapa z prognozą na jeden lub dwa kolejne dni (jednak nie zawsze). Prezenter znajduje się przed mapą lub wyświetloną na tle studia tablicą elektroniczną, ukazującą mapę meteorologiczną Polski (2020–2021). Na mapie zaznaczone są równomiernie miasta (z wyjątkiem pierwszego badanego okresu), a obok nich informacje pogodowe w formie piktogramów i podanej za każdym razem wartości temperatury oraz kierunku wiatru. Prezenter stoi po prawej stronie ekranu (lata 1993–1997), raz po jednej, raz po drugiej stronie ekranu lub na jego środku bądź znika z kadru i słychać tylko jego głos (pozostałe badane okresy). Charakterystyczna dla prowadzącego jest zmieniająca się postawa ciała (spoglądanie na mapę i wskazywanie zjawisk pogodowych bądź do kamery) oraz gestykulacja o różnej intensywności w zależności od badanego okresu, wspierająca relację werbalną.

W aktualnych audycjach przejście do prognozy na kolejne 2–5 dni zaakcentowane jest efektami wizualnymi (animacja komputerowa) oraz dźwiękowymi, które pobudzają i zachęcają widzów do dalszego śledzenia pogody. Z ekranu znika presenter, a ukazują się jedynie mapy meteorologiczne, którym towarzyszy komentarz spoza kadru. Przekaz informacji cechuje duży dynamizm na wielu płaszczyznach, który – jak już wspomniano – można przypisać funkcjom ekspresywnej i facycznej.

Tabela 5. Wizualizacja prezentacji prognozy pogody na następny i kolejne dni

Tematy cząstkowe – prognoza pogody	1993 Prognoza na następny dzień	2006 Prognoza dla Europy (okazjonalnie) i dla Polski na następny i kolejne dni	2013 Prognoza na następny i kolejne dni	2020 Prognoza na następny i kolejne dni
				
	1997 Prognoza na kolejne dni			
				
				

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę treść prognoz, należy stwierdzić, że te z lat 90. XX wieku są najkrótsze i koncentrują się na konkretnych, obiektywnych informacjach (zob. przykłady 15–16). Teksty werbalne z późniejszych okresów mają najbardziej rozbudowaną treść. Zawierają one elementy spełniające zarówno funkcję informacyjną języka, jak i – chociaż w dużo mniejszym stopniu – funkcję impresywną oraz ekspresywną, podobnie jak w wyżej omówionej

części dotyczącej aktualnej sytuacji pogodowej. W niektórych prognozach występują wykładniki impresywności w postaci konstrukcji typu: *apeluję, żeby; proszę; trzeba; należy*, które służą informowaniu o warunkach pogodowych, a jednocześnie udzielaniu porad i sugerowaniu widzom pewnych zachowań. Tego typu przekazom często towarzyszą intensywne gestykulacja i duże zróżnicowanie intonacyjne wypowiedzi prezentera (zob. pogrubiona czcionka w przykładach 20, 22–24). Tekst prognozy pogody zawiera również elementy charakterystyczne dla funkcji ekspresywnej języka, m.in. nagromadzenie (także gradacja) epitetów (zob. przykłady 17, 20), metafory (zob. przykłady 18–19, 21), porównania (zob. przykład 20) oraz inne wyrazy i wyrażenia nacechowane emocjonalnie. Ekspresję wspomagają ponadto zdrobnienia/spieszczenia (jak np.: *słoneczko, deszczyk, kapuśniaczek, troszeczkę*; zob. przykład 21) i cechy prozodyczne. Podczas wypowiedzi prezenter, używając słów nacechowanych emocjonalnie, wspomaga się odpowiednią tonacją i barwą głosu, aby jak najlepiej, jak najbardziej adekwatnie w stosunku do swojej subiektywnej oceny przedstawić sytuację pogodową obecnemu audytorium biorącemu udział w interakcji. Wszystkie opisane zjawiska wzbogacają tekst o nową treść i mają wpływ na tworzenie jego znaczenia. Por.:

(15) 25.08.1993: Noc pogodna, bez opadów, zimna, od 5 do 10 stopni. Jutro więcej słońca niż dziś, przelotny deszcz tylko na Mazurach. Wiatr osłabnie. 2–3 stopnie cieplej, od 17 na północy do 21 na południu.

(16) 07.03.1997: Noc pogodna, ale na zachodzie mogą pojawić się lokalne mgły. Prawie w całej Polsce niewielki mróz. Od –4 stopni w Bieszczadach do 0 na Pomorzu. Jutro słonecznie, ale po południu na Wybrzeżu, Pomorzu oraz miejscami w Wielkopolsce zacznie się chmurzyć, możliwy deszcz. Wiatr słaby lub umiarkowany, południowo-zachodni. Ciepło, 9 stopni na południowym wschodzie, 12 w centrum i 13–14 stopni na zachodzie. Niedziela pogodna, jedynie w Małopolsce niewielki deszcz. Od 6 do 12 stopni. W poniedziałek przed południem mogą utrzymywać się lokalne mgły, ale później wypogodzi się i będzie ciepło, do 15 stopni.

(17) 08.08.2013: Środa już z pogodą i temperaturą bardziej wyrównaną, czyli pogodnie i ciepło, a burze jeszcze na południowym wschodzie, no i **czwartek gorący, pogodny**, a w centrum i na południu burze. A **piątek** będzie w wielu miejscach **wręcz upalny**, czyli 30 stopni i ponad. A **sobota jeszcze bardziej upalna**. A... o niedzieli to może na razie nie wspomnę.

(18) 17.09.2007: Jutro przed południem **te deszczowe chmury będą powoli płynąć** znad Pomorza i Ziemi Lubuskiej w głąb kraju. Na Dolnym Śląsku spodziewamy się burz. [...] Czwartek słoneczny po chłodnej nocy, w dzień od 14 do 19 stopni. I kolejne dni mają

być pogodne i dość ciepłe. No i tak przynajmniej do pierwszego dnia jesieni. I dwa słowa o tym, **co w trawie piszczy, czyli co jeszcze nam w tej trawie pyli.**

(19) 02.09.2020: Tymczasem w nocy **przysłowiowa kolderka z chmur** spowoduje, że na północy i zachodzie będzie ciepiej, tam 12–13 stopni.

(20) 02.09.2020: **A im dalej** na południe i na wschód kraju, **tym chłodniej**, bo przy bezchmurnym niebie temperatura miejscami może spaść do 8 stopni. [...] **A im dalej** na południe i na wschód, **tym więcej** słońca. Ciśnienie rośnie, w Warszawie 1007 hektopaskali, a wiatr **slaby i umiarkowany**, nad morzem **silniejszy**. W piątek i w sobotę spójrzmy. Kontynuacja podziału na **pogodne** południe i wschód kraju oraz **pochmurne, deszczowe** regiony zachodnie i północne. [...] Poza tym **w niedzielę przydadzą się parasole**, a w poniedziałek bez deszczu tylko południowy wschód. Za to we wtorek ma być więcej słońca.

(21) 02.09.2020: Bardzo podobna sytuacja. Nadal chmury utrzymają się na północy kraju, **tutaj taka przeplatanka, trochę chmur, trochę słońca, od czasu do czasu przelotny deszcz**. Im dalej na południe, tym więcej pogodniejszego nieba i tym więcej słońca. [...] Później zrobi się oczywiście **trośczonek** ciepłej, ale maksymalna temperatura prognozowana na jutro to 23 stopnie, w centrum będzie około 20, a na północy chłodno.

(22) 19.12.2020: Będzie ona [niska temperatura] sprzyjać mglistej pogodzie, a mgły dodatkowo mogą być marznące. Mogą też osadzać śliską szadz na drogach. **Kierowców prosimy o ostrożność.**

(23) 15.12.2020: No właśnie, mamy kolejną noc z mgłami, niektóre z nich mogą być marznące. **Uwaga kierowcy, takie mgły osadzają śliską szadz na drogach.**

(24) 30.11.2020: **Ale uwaga**, zarówno na północy, jak i na południu **kierowców ostrzegamy przed marznącymi mgłami.**

Po prognozie podawane są niekiedy jeszcze inne informacje, np. na temat pylenia roślin, suszy, powodzi, pożarów, burz.

Tabela 6. Wizualizacja dodatkowych informacji w prognozie pogody

Dodatkowe informacje, m.in. dla alergików, na temat suszy lub powodzi, pożarów, burz	1993–1997	2006 (wybuch wulkanu na Sycylii)	2013 (zagrożenie burzowe)	2021 (informacje o jakości powietrza)
	(brak)			

Źródło: opracowanie własne.

5.4. Pożegnanie widzów

We wszystkich badanych okresach w pożegnaniach używa się podobnych zwrotów. W audycjach z lat 90. XX wieku prezenterzy nie żegnali się z widzami. Pożegnanie może być bardzo krótkie, np. *Do widzenia!*, lub zawierać całą formułę pożegnalną, np. zaproszenie do kolejnego programu: *Do widzenia! Do zobaczenia po weekendzie!*, może zawierać również podziękowania i życzenia. W programach z dwóch ostatnich badanych okresów formuły pożegnalne bywają uzupełniane o dodatkowe informacje lub komentarze (zob. przykłady 25–30).

- (25) 14.10.2006: Dziękuję za uwagę, życzę miłego wieczoru. Do zobaczenia!
- (26) 17.09.2007: I to już wszystko dziś, do widzenia.
- (27) 04.04.2013: Życzę Państwu przyjemnego spokojnego wieczoru, do zobaczenia!
- (28) 08.08.2013: Do widzenia!
- (29) 02.09.2020: W kolejnych dniach września pomieszanie z popłątaniem, czyli wszystkiego po trochu. No jak to bywa na przełomie lata i jesieni. Miłego wieczoru, do zobaczenia jutro!
- (30) 16.11.2020: Spokojnego wieczoru, do zobaczenia!

W latach 2020–2021 prowadzący pojawia się na końcu audycji na środku studia (oddalający się plan pełny) i żegna się z widzami, informując jeszcze krótko (zazwyczaj jednym zdaniem) o pogodzie na kolejne dni lub ją komentując. Po prognozie prezenter opuszcza kadr, udając się w prawą stronę ekranu (kończy „wizytę” w domu widza). Następuje zakończenie komunikacji z widownią.

Tabela 7. Wizualizacja pożegnania z widzami w prognozie pogody

Pożegnanie	1993–1997	2006	2013	2020
	(brak)			

Źródło: opracowanie własne.

5.5. Zakończenie/tyłówka

Sekwencja zamykająca to ponownie połączenie sekwencji filmowej i muzyki (dżingla). W 1997 i 2006 roku program kończył się wyświetlanymi na ekranie wybranymi (największymi/najważniejszymi) miastami świata według alfabetu z informacjami pogodowymi w postaci piktogramów i podanymi wartościami temperatury. Na końcu sekwencji w pozostałych analizowanych okresach wyświetlany był ponownie tytuł, czasem także dodatkowe informacje, np. kto przygotował prognozę pogody.

Tabela 8. Wizualizacja tyłówki

Tyłówka	1993–1994	2006	2013	2020
				
	<p>1997</p> 			

Źródło: opracowanie własne.

6. Wnioski

Gatunek tekstu reprezentowany przez telewizyjną prognozę pogody podlegał różnorodnym transformacjom na przestrzeni lat. Przyczyn jego ewolucji należy szukać zarówno w rozwoju w dziedzinie techniki i meteorologii, jak i w przemianach, jakie zachodziły w społeczeństwie i komunikacji, w zmieniających się normach, wartościach, oczekiwaniach, życzeniach i wymaganiach stawianych mediom. Niemniej jednak audycja nadal wykazuje cechy silnie sformalizowanego gatunku tekstu i mimo wszystkich wymienionych w artykule różnic raczej niewielkie zróżnicowanie stylistyczne w zakresie językowym.

Struktura tekstów przez lata pozostawała w miarę stała. Ich treść charakteryzuje się również w większości dużą wartością informacyjną i wykorzystaniem terminologii meteorologicznej. Na podstawie analizy można jednak

zauważyć, że w warstwie werbalnej w ostatnich dwóch dekadach pojawiają się elementy, które nie służą jedynie informowaniu. Prezenter używa wyrażeń, które spełniają ekspresywną funkcję języka (jak metafory, frazeologizmy, inne wyrazy nacechowane emocjonalnie). Tym elementom towarzyszą odpowiednie zjawiska parawerbalne (ton głosu, intonacja, tempo mowy), które określają relacje komunikacyjno-treściowe i wyrażają zaangażowanie emocjonalne mówiącego, wzbogacając tekst o dodatkowe treści i nadając mu stosowne zabarwienie.

Większe różnice w badanym okresie zaznaczają się w przekazie na płaszczyźnie wizualnej. Należą do nich: stosowanie map z symbolami meteorologicznymi i materiałem liczbowym, aranżacja studia i rola/wygląd/zachowanie prezentera. Pierwsze dwa elementy są ściśle związane z możliwościami technicznymi dostępnymi w danym okresie. W odniesieniu do prowadzącego największą dynamikę można zauważyć w programach z lat 2006–2007 oraz 2013–2015. Informacjom werbalnym towarzyszy prezenter znajdujący się w ciągłym ruchu, przemieszczający się na tle map pogodowych oraz intensywnie gestykulujący. W prognozie pogody z lat 2020–2021 sposób zachowania osoby prowadzącej stał się bardziej dyskretny, jednak pojawia się ona na planie pełnym, który pomaga podkreślić jej wygląd i rolę. Na początku audycji prezenter wchodzi do studia, na końcu schodzi ze sceny, jak gdyby kończył wizytę, którą składa w domach odbiorców. Jeśli chodzi o aranżację studia, największe zmiany nastąpiły w ostatnich latach. Tło nie jest już statyczne, lecz znajduje się w ciągłym ruchu, podobnie jak inne elementy wystroju. Mamy więc do czynienia z ciągłą dynamiką obrazu na wielu poziomach, co służy spełnianiu funkcji ekspresywnej (elementy gestyczne nadają tekstowi zabarwienie emocjonalne) oraz fatycznej (przyciągnięcie uwagi widza i utrzymanie jej przez cały program).

Podsumowując, można stwierdzić, że poza nowinkami technicznymi prezenter pogody wraz z upływem czasu nabierał w audycji coraz większego znaczenia. Dla prowadzących w latach 90. XX wieku typowy był powściągliwy, ale jednocześnie dystyngowany, nienachalny, taktowny wygląd (najbardziej znana była wówczas Elżbieta Sommer, której nadano przydomek „Chmurka” – była ona marką samą w sobie oraz marką prognozy pogody). Dziś moderator nie może ograniczyć się do roli lektora. Obecnie najważniejsze jest, aby był osobowością telegeniczną, balansującą między dwoma stylami – informa-

cyjnym i rozrywkowym – które obecnie dominują w prezentacji informacji, w tym tych dotyczących pogody.

Rozwój mediów w ostatnich dekadach, a szczególnie w ostatnich latach spowodował, że czytelnik/słuchacz/widz coraz częściej chce być nie tylko informowany, ale oczekuje również atrakcyjnej formy przekazu treści. Odcodzi się zatem od obiektywizmu, konkretności, zwięzłego i oficjalnego języka w stronę mieszania wiadomości i pewnego rodzaju rozrywki. Obecnie w przekazywaniu informacji dominują tendencje, które charakteryzują się używaniem nacechowanych emocjonalnie wyrażen na płaszczyźnie języka (elementy werbalne i parawerbalne) oraz efektowną formą przekazu na płaszczyźnie obrazu. Te trendy można zauważyć również w stacjach telewizyjnych, w przypadku których konkurencja pomiędzy prywatnymi i publicznymi nadawcami powoduje dodatkowo nieustanne dążenie do uatrakcyjniania przekazu dźwiękowego i obrazowego. W ten nurt wpisuje się także prognoza pogody. Będzie o charakterze emocjonalnym, które docierają do widza zarówno dzięki niepowtarzalnej osobowości prowadzącego audycję, jak i poprzez ciekawą, oryginalną prezentację informacji na płaszczyźnie języka oraz obrazu, przekształcając przekaz informacyjny w unikalne widowisko i powodując, że widz wybiera właśnie ten, a nie inny program.

Literatura

- Banderowicz K., 2013, „[...] *Czas nas uczy pogody*”. Próba rekonstrukcji wzorca gatunkowego prognoz pogodowych. – *Tekst – akt mowy – gatunek wypowiedzi*, red. U. Sokólska, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 233–346.
- Bucher H.-J., 2011, *Multimodales Verstehen oder Rezeption als Interaktion. Theoretische und empirische Grundlagen einer systematischen Analyse der Multimodalität. – Bildlinguistik. Theorien – Methoden – Fallbeispiele*, Hrsg. H. Diekmannshenke, M. Klemm, H. Stöckl, Berlin: Erich Schmidt, s. 123–156.
- Hoch D., 1988, *Konfrontative Analyse auf der Ebene von Texten – am Beispiel der Textsorte „Wetterbericht”*, „*Wissenschaftliche Zeitschrift der Pädagogischen Hochschule Potsdam*”, 32, s. 277–283.
- Janus-Konarska J., 2010, *Parasol noś i przy pogodzie, czyli prognoza pogody jako tekst. – Dziennikarstwo i media. Przestrzenie komunikowania*, t. 1, red. I. Borkowski, K. Stasiuk-Krajewska, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, s. 163–173.

- Kaszewski K., 2018, *Media o sobie. Językowe elementy autopromocyjne w przekazach informacyjnych prasy, radia i telewizji*, Warszawa: Semper.
- Krycki P., 2001, Zur sprachlichen Gestaltung von Wetterberichten in Zeitungen unter besonderer Berücksichtigung der Mittel zum Ausdruck der Modalität des Geltungsgrades. – *Textsorten des Alltags und ihre typischen sprachlichen Mittel*, Hrsg. K.-E. Sommerfeldt, H. Schreiber, Frankfurt am Main: Peter Lang, s. 35–46.
- Krycki P., 2006, Lexikalische Besonderheiten der Wetterberichte. – *Das Deutsche als Forschungsobjekt und als Schulfach. Synchronie – Diachronie – Glottodidaktik*, Hrsg. M. L. Kotin, P. Krycki, M. Laskowski, T. Zuchewicz, Frankfurt am Main: Peter Lang, s. 293–298.
- Krycki P., 2008, Von der DWD-Vorhersagekarte bis zum Tagesschauwetter. Wetterberichte als Anschlusskommunikation. – *Textsorten und Systemtheorie*, Hrsg. Ch. Gansel. Göttingen: V&R unipress, s. 139–154.
- Krycki P., 2018, *Die Textsorten Wetterbericht in den Kommunikationsbereichen Wissenschaft und Massenmedien. Eine textlinguistische, systemtheoretische und funktional-stilistische Textsortenbeschreibung*, Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Lüger H.-H., 1995, *Pressesprache*, Tübingen: Max Niemeyer.
- Loewe I., 2018, *Dyskurs telewizyjny w świetle lingwistyki mediów*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Mac A., 2015, Wie wird das Wetter morgen? Informationsvermittlung in deutschen und polnischen TV-Wetterberichten, „*tekst i dyskurs – text und diskurs*”, 8, s. 103–131.
- Mac A., 2017, *Textdesign und Bedeutungskonstitution im multimodalen Fernsehtext. Dramatisierungsstrategien in deutschen und polnischen Nachrichtensendungen*, Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Mac A., 2022, Multimodalność przekazów medialnych – główne założenia analizy tekstów audiowizualnych na przykładzie telewizyjnej prognozy pogody. Perspektywa germanistyczna, „*Prace Językoznawcze*”, 4, s. 81–98.
- Maćkiewicz J., 2017, Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów, „*Studia Medioznawcze*”, 2, s. 33–42.
- Opilowski R., 2015, *Der multimodale Text aus kontrastiver Sicht. Textdesign und Sprache-Bild-Beziehung in deutschen und polnischen Pressetexten*, Wrocław: Atut.
- Rath R., 1968, „Unvollständige Sätze” im heutigen Deutsch. Eine Studie zur Sprache des Wetterberichts. – *Zur Syntax des Wetterberichts und des Telegrammes*, Hrsg. R. Rath, A. Brandstetter, Mannheim: Dudenverlag, s. 9–22.
- Sandig B., 1970, Probleme einer linguistischen Stilistik, „*Literatur und Didaktik*”, 1, s. 177–194.

- Seklecka A., 2017, *Rytuály medialne w komunikowaniu masowym. Przypadek polskich telewizyjnych serwisów informacyjnych „Fakty” TVN i „Wiadomości” TVP*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Settekorn W. (Hrsg.), 1999, *Weltbilder der Wetterberichte*, Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Sommerfeldt K.-E., 1998, *Textsorten in der Regionalpresse*, Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Sommerfeldt K.-E., 2005, *Skizze einer kommunikativen Sprachgeschichte*, Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Spillner B., 1983, Zur kontrastiven Analyse von Fachtexten – am Beispiel der Syntax von Wetterberichten, „*Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik*”, 51–52, s. 110–123.
- Stöckl H., 2004, Typografie: Gewand und Körper des Textes – Linguistische Überlegungen zu typographischer Gestaltung, „*Zeitschrift für Angewandte Linguistik*”, 3–4, s. 5–48.
- Stöckl H., 2016, Multimodalität – Semiotische und textlinguistische Grundlagen. – *Handbuch Sprache im multimodalen Kontext*, Hrsg. N.-M. Klug, H. Stöckl, Berlin–New York: Walter de Gruyter, s. 3–35.
- Tyc E., 2016, Poranna nierzeczywistość w telewizyjnym programie śniadaniowym *Kawa czy herbata?*, „*Media i Społeczeństwo*”, 6, s. 122–133.
- Tyc E., 2018, *Kawa czy herbata? Pierwszy telewizyjny program śniadaniowy. Komunikat polimodalny z perspektywy lingwistyki dyskursu*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Wildfeuer J., Bateman J. A., Hiippala T., 2020, *Multimodalität. Grundlagen, Forschung und Analyse – Eine problemorientierte Einführung*, Berlin–Boston: Walter de Gruyter.
- Wojtak M., 2019, *Wprowadzenie do genologii*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wolańska E., 2007, Współdziałanie słowa i obrazu w prasie tabloidowej. Ujęcie semiotyczne. – *Język polski XXI wieku: analizy, oceny, perspektywy*, red. G. Szpiła, Kraków: Krakowskie Towarzystwo Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium”, s. 311–325.
- Worsowicz M., 2019, Inforozrywka w prasie. – *Język w prasie. Antologia*, red. M. Kita, I. Loewe, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 258–268.

Źródła [dostęp: 05.09.2022]

Tabele 2–8:

25.08.1993: <https://www.youtube.com/watch?v=MQ2n6zNIXm8>

- 19.03.1994: <https://www.youtube.com/watch?v=y2FTTS12pSk>
07.03.1997: <https://www.youtube.com/watch?v=XIeKwBiJ28I>
14.10.2006: <https://www.youtube.com/watch?v=zG5avzvvpkM>
08.08.2013: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/08082013-2010/11815340>
02.09.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/02092020-2005/49388324>
12.03.2021: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/12032021-2005/52406249>

Przykłady:

- (1, 11, 15) 25.08.1993: <https://www.youtube.com/watch?v=MQ2n6zNIXm8>
(2) 19.03.1994: <https://www.youtube.com/watch?v=y2FTTS12pSk>
(3, 16) 07.03.1997: <https://www.youtube.com/watch?v=XIeKwBiJ28I>
(4, 25) 14.10.2006: <https://www.youtube.com/watch?v=zG5avzvvpkM>
(5, 17, 28) 08.08.2013: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/08082013-2010/11815340>
(6, 27) 04.04.2013: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/04042013-2015/10407712>
(7) 11.10.2013: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/11102013-1935/12468587>
(8) 01.10.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/01102020-2005/49815088>
(9) 23.01.2021: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/23012021-2005/51623544>
(10) 12.03.2021: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/12032021-2005/52406249>
(12, 18, 26) 17.09.2007: <https://www.youtube.com/watch?v=uQzJTulJMHU>
(13) 08.06.2015: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/08062015-2010/20113868>
(14, 19, 20, 21, 29) 02.09.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/02092020-2005/49388324>
(22) 19.12.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/19122020-2005/51085287>
(23) 15.12.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/15122020-2005/50953729>
(24) 30.11.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/30112020-2005/50733995>

(30) 16.11.2020: <https://www.tvp.pl/publicystyka/programy-informacyjne/pogoda-wiadomosci-tvp/wideo/16112020-2005/50514726>

*Television weather forecast – an analysis of the genre
from a diachronic perspective*

The article attempts to examine genre changes within the genre pattern of the *weather forecast*. In the first part, I propose a categorisation of the weather forecast as a text genre, mainly focusing on its television variant. Thereby, I point out pertinent research in the Polish and German literature for the reasons of comparison. I continue by outlining the assumptions of multimodal text analysis that I have used in my investigation of the television weather forecast, highlighting the fact that it represents an audiovisual text in which meaning is constructed through the conceptual combination of semiotic devices present in it. In the second part, I present the results of my analysis of a particular weather forecast broadcast on Channel TVP 1 after the main edition of the news. I describe the modifications to its design for over the past 30 years and demonstrate the phases of the pattern transformation starting at the beginning of the 1990s and reaching the forms of expression nowadays. Based on the comparison, I attempt to answer the question of how media texts in general, and television weather forecast in particular, have changed over the period of time I have focused on. The conclusions summarise the research results obtained and indicate the reasons for the genre changes taking place.

Keywords: *media text, television weather forecast, multimodal text, diachronic studies*